



PRAVILNIK ZA OPIS
I PRISTUP GRAĐI

Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima: uvod

dr. sc. Ana Vukadin

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara
Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 4. listopada 2019.

Sadržaj:

1. Uvod u Pravilnik
2. Identifikacija i opis jedinice građe
3. Identifikacija i opis agenta
4. Odnosi jedinice građe i agenta
5. Identifikacija i opis mjesta

Predmet, ciljevi i načela Pravilnika

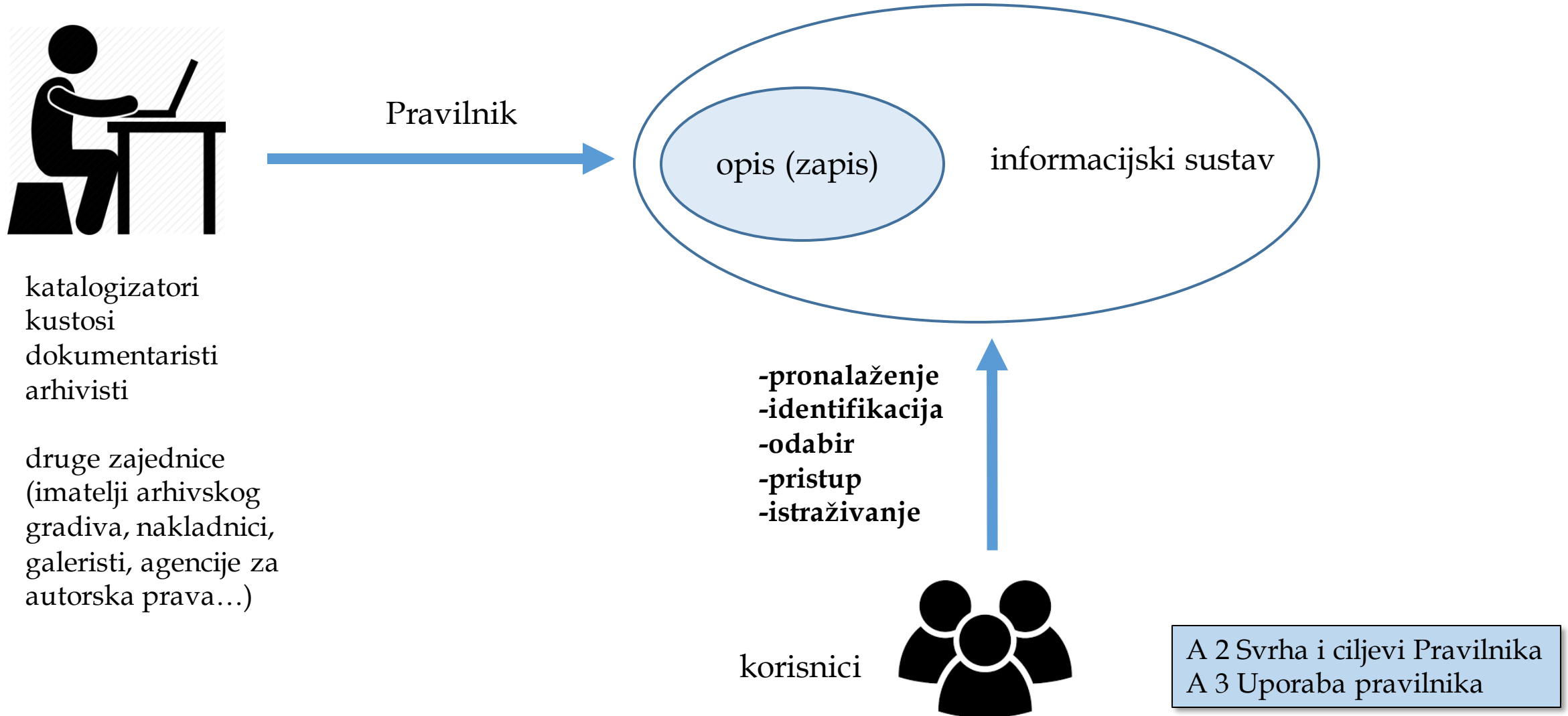
Ili: Što je Pravilnik i čemu služi?

Pravilnik propisuje odredbe za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima kao samostalnim ustanovama ili tijelima unutar ustanova, tvrtki, udruga i drugih pravnih osoba.

Pravilnik je namijenjen opisu različitih vrsta građe:

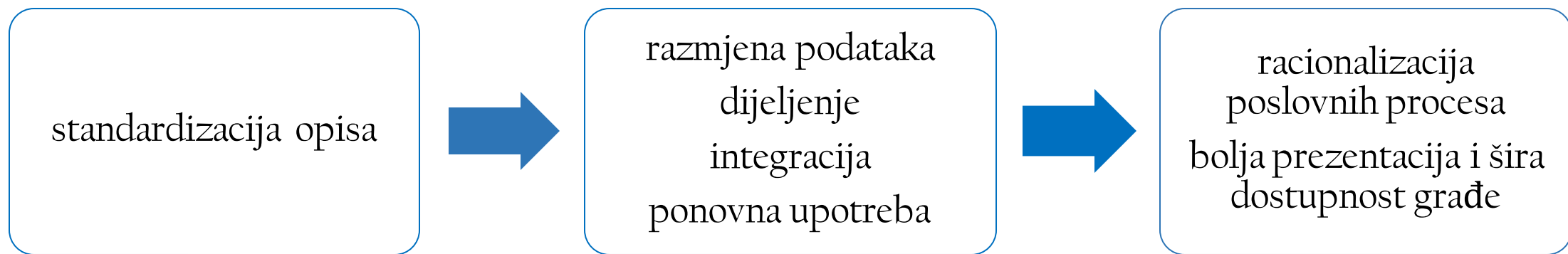
- prirodoslovnih objekata i objekata kulturne baštine (uključujući različite oblike sadržaja pohranjene na različitim medijima)
- zbirki, višedijelnih objekata, pojedinačnih objekata i njihovih sastavnica

Kome je namijenjen Pravilnik?



Zašto Pravilnik za sve tri zajednice?





Odnos s drugim standardima

**-dopuna i razrada
postojećih međunarodnih i
nacionalnih normi**

ISBD
RDA
GARR
IFLA LRM

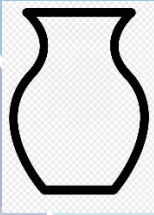
knjižnična građa



arhivsko gradivo



muzejski predmeti



Pravilnik o evidencijama u arhivima
ISAD(G)
ISAAR(CPF)
Records in Contexts

Pravilnik o sadržaju i
načinu vođenja
muzejske dokumentacije
o muzejskoj građi
CDWA/CCO
Spectrum
CIDOC CRM

Pravilnik JE:

- standard sadržaja
(content standard)
- nacionalna
implementacija
međunarodnih
normi

Pravilnik NIJE:

- podzakonski akt
- katalogizacijska politika
ustanove
- specifikacija za informacijski
sustav



Kako primijeniti Pravilnik u informacijskom sustavu?

Broj elementa podataka	Naslov elementa podataka	Oznaka polja	Naziv polja	Indikator 1	Indikator 2	Oznaka potpolja/znaka	Naziv potpolja
2.2	Naziv	110	Polje kodiranih podataka: serijske publikacije i druga neomeđena građa	#	#	\$a/0/	Oznaka vrste serijske publikacije i druge neomeđene građe
2.23	Identifikator pojavnog oblika	010	Međunarodni standardni knjižni broj (ISBN)	#	#	\$a	Međunarodni standardni knjižni broj (ISBN)
						\$b	Objašnjenje
2.4	Vrsta medija	106	Polje kodiranih podataka: Tekstualna građa – materijalna obilježja	#	#	\$a	Oblik jedinice građe: Označitelj za medij
		115	Polje kodiranih podataka: Vizualne projekcije, videosnimke i film	#	#	\$a/0	Kodirani podaci –Opći / Vrsta građe
		121	Polje kodiranih podataka: Kartografska građa – materijalna obilježja			\$a/1-2	Primarna kartografska slika
2.25	Identifikator pojavnog oblika	010	Međunarodni standardni knjižni broj (ISBN)	#	#	\$a	Broj (ISBN)
						\$b	Objašnjenje
						\$z	Pogrešan ISBN
		012	Identifikator jedinstvenosti	#	#	\$a	Identifikator jedinstvenosti
						\$2	Kôd sustava identifikatora jedinstvenosti
		013	Međunarodni standardni broj muzikalija (ISMN)	#	#	\$a	Broj (ISMN)
						\$b	Objašnjenje
						\$z	Pogrešan ISMN
		014	Identifikator članka	#	#	\$a	Identifikator članka
						\$z	Pogrešan identifikator članka
						\$2	Kôd sustava

Struktura Pravilnika

- poglavlja, elementi opisa, odredbe

GRANULARNOST - neki elementi mogu biti podelementi ili podvrste drugih elemenata:

- podelementi - elementi od kojih se sastoji sintaktička struktura nekog elementa

usvojeno ime osobe (element) = usvojeni oblik imena osobe (podelement) + titula (podelement) + razlikovno obilježje (podelement)

Usvojeni oblik imena osobe: Rimski-Korsakov, Nikolaj Andrejevič

Razlikovno obilježje: 1844-1908

Usvojeno ime osobe: Rimski-Korsakov, Nikolaj Andrejevič, 1844-1908

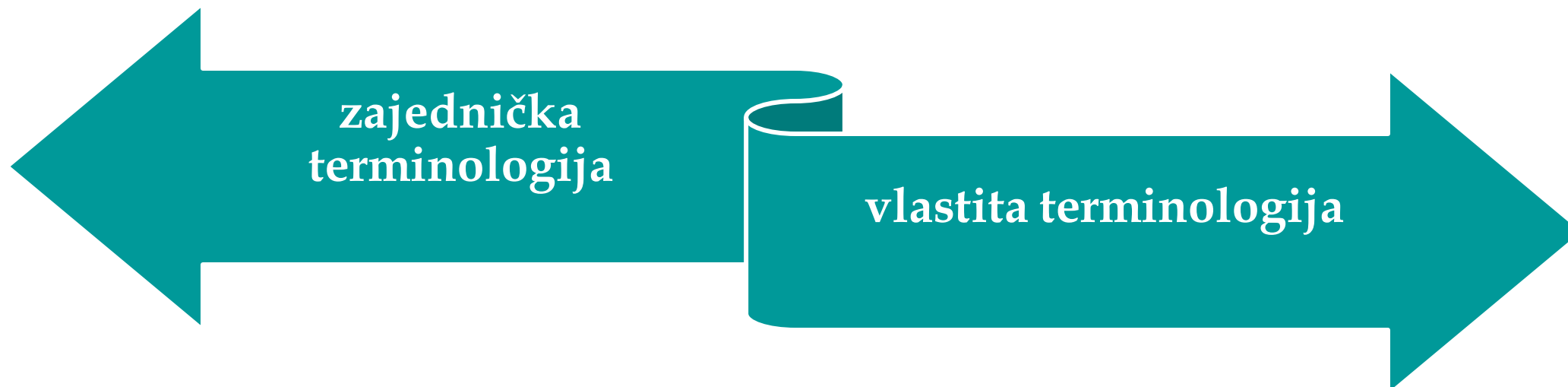
- podvrste elemenata – elementi koji su logički uži pojam nekog elementa

Odnos djela i agenta (element)

Odnos djela i stvaratelja (podvrsta)

Odnos djela i nositelja prava intelektualnog vlasništva (podvrsta)

Usklađivanje terminologije



- učinkovita međusobna komunikacija
- usvajanje novih koncepata
- razmjena, ujedinjavanje

- očuvanje konteksta
- izgradnja vlastite struke/ discipline

Jesu li svi propisani elementi obvezni?

Opširnost opisa određena je brojem elemenata podataka koji su uključeni u opis. Ovisi o potrebama korisnika, vrsti i naravi građe, veličini i funkciji ustanove ili zbirke i drugim uvjetima.

Elementi mogu biti:

- obvezni (rijetko!)
- obvezni kad su primjenjivi (za određene vrste građe) – stvaranje minimalnih setova podataka za pojedine vrste građe
- obvezni kad su dostupni (u propisanim izvorima podataka)
- neobvezni

Identifikacija i opis jedinice građe (1-7)

Što je aspekt jedinice građe?



ključni naslov
predmet
stvaratelj...

DJELO



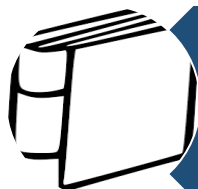
oblik sadržaja
jezik
ilustrator...

IZRAZ



glavni stvarni naslov
opseg
dimenzije
nakladnik...

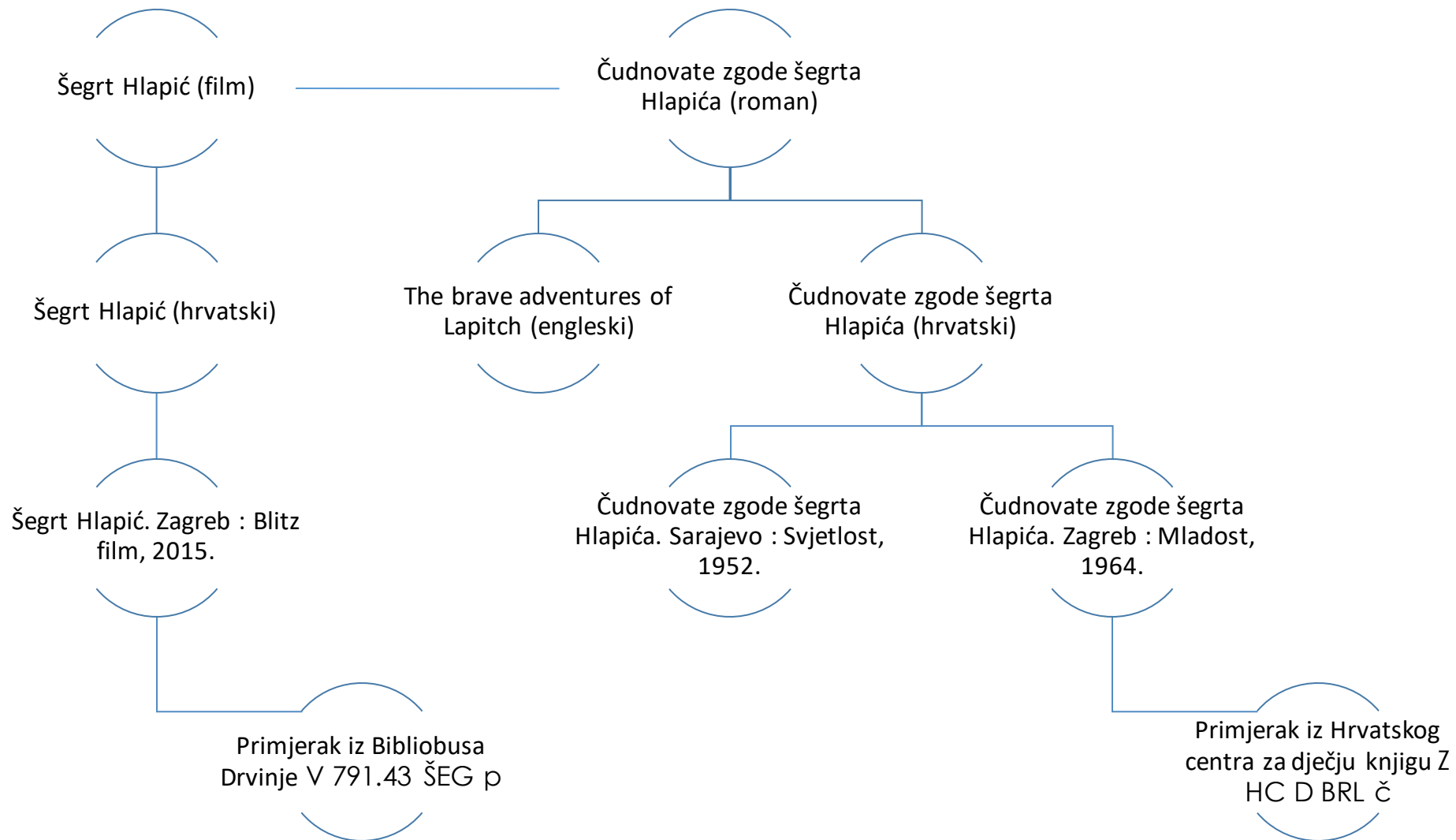
POJAVNI OBLIK



uvjeti dostupnosti
napomena o stanju primjerka
vlasnik...

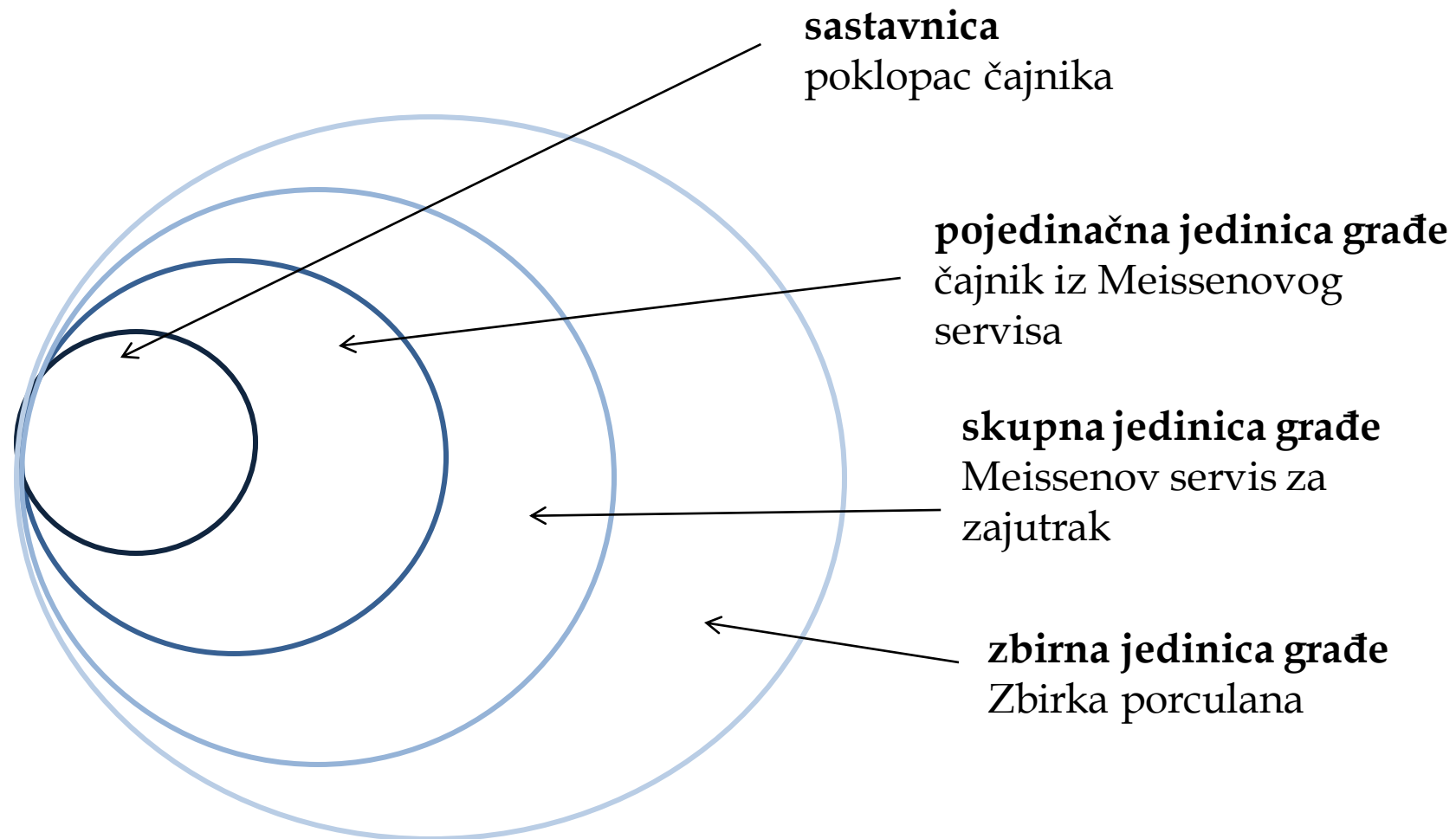
PRIMJERAK

A 6.1.1 Aspekt jedinice građe
A 7.1 Identifikacija i opis jedinice
građe s obzirom na aspekt



A 6.1.1 Aspekt jedinice građe
A 7.1 Identifikacija i opis jedinice građe s obzirom na aspekt

Opseg jedinice građe



A 6.1.2 Opseg jedinice građe
A 7.2 Identifikacija i opis jedinice građe s obzirom na opseg
2.1 Razina opisa

Zbirna vs. skupna jedinica građe

ZBIRNA

skup jedinica građe koji nije izvorno zamišljen i nastao kao cjelina, već je naknadno sastavljen kako bi pružao dojam cjeline ('postprodukcija')

- zbirke kao ustrojbene jedinice muzeja, arhiva itd.
- tzv. umjetne zbirke
- digitalne zbirke i repozitoriji

SKUPNA

skup jedinica građe koje su zamišljene i proizvedene, izrađene ili objavljene kao cjelina

- arhivski fondovi, serije i predmetne cjeline
- garniture, servisi, kompleti...
- serijska građa (časopisi, novine, bilteni, blogovi itd.)

A 6.1.2 Opseg jedinice građe

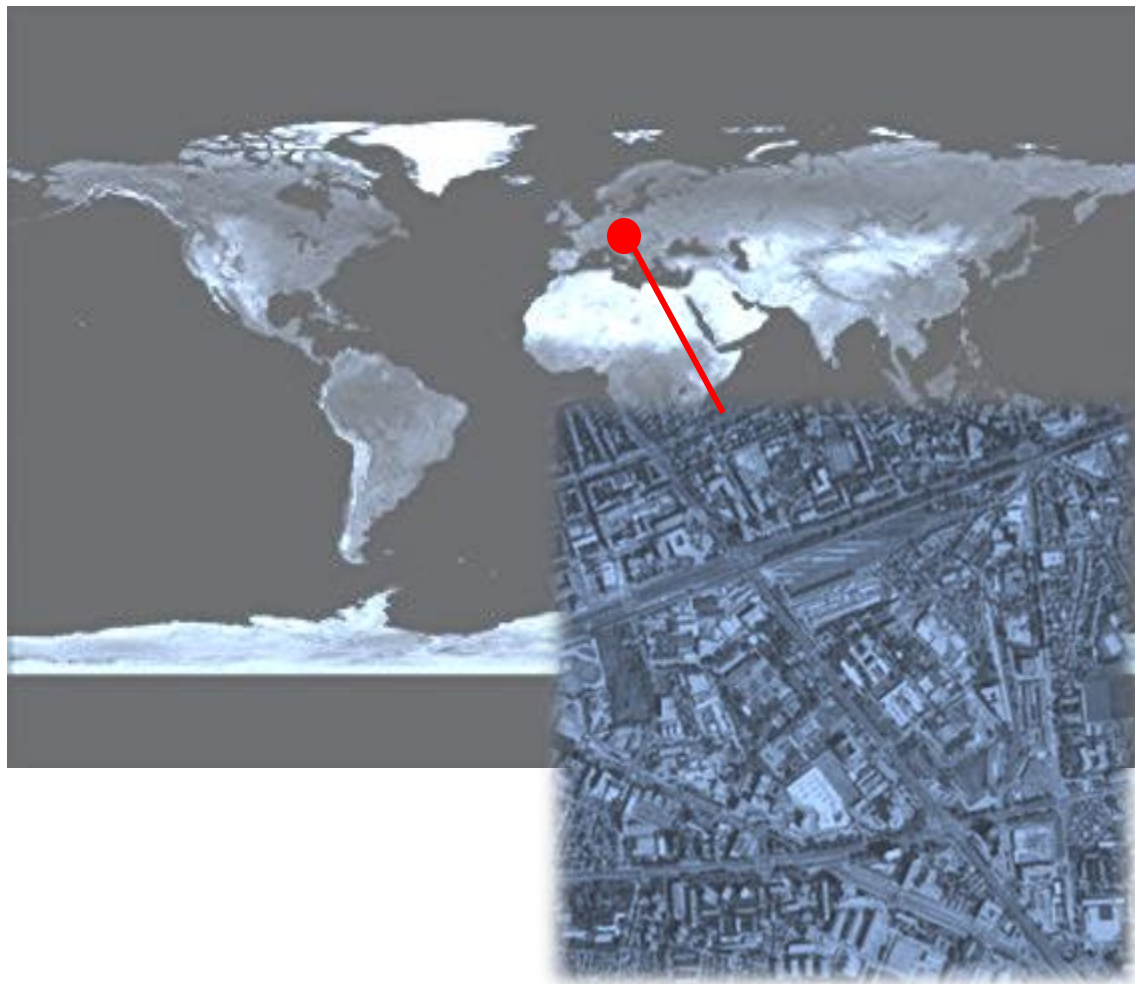
A 7.2 Identifikacija i opis jedinice građe s obzirom na opseg

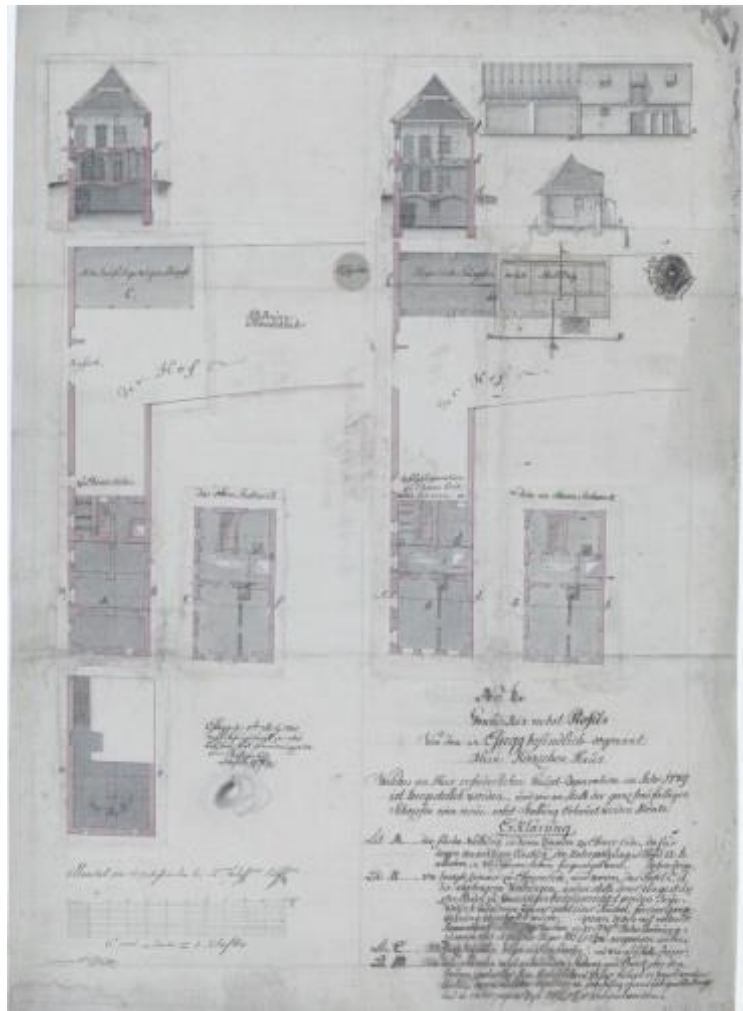
Do koje razine opisivati dijelove/cjelinu?

Odluka o tome u kojem će se fizičkom i/ili sadržajnom opsegu jedinica građe identificirati i opisati (npr. svaki predmet ili samo pojedini predmeti u zbirci, časopis ili i pojedini članci u časopisu itd.) ovisi o potrebama korisnika, naravi građe, vrsti i veličini fundusa i drugim uvjetima.

Preporučuje se samostalno identificirati svaki dio jedinice građe koji sadržava informacije koje se smatraju značajnima za korisnike, a ne mogu se primjereno iskazati u opisu cjeline.

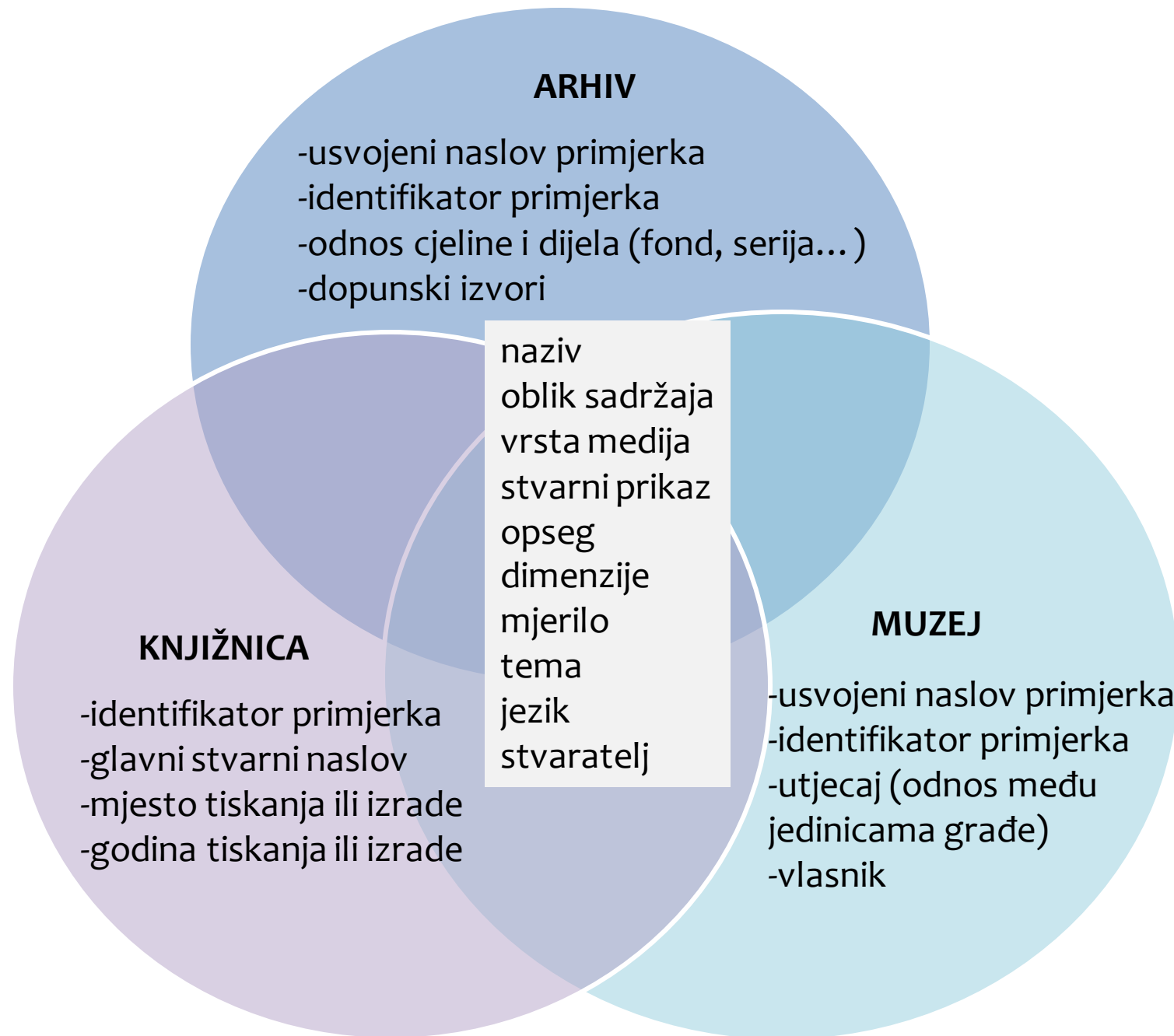
Preporučuje se prvo identifikacija i opis cjeline, a potom dijelova cjeline.



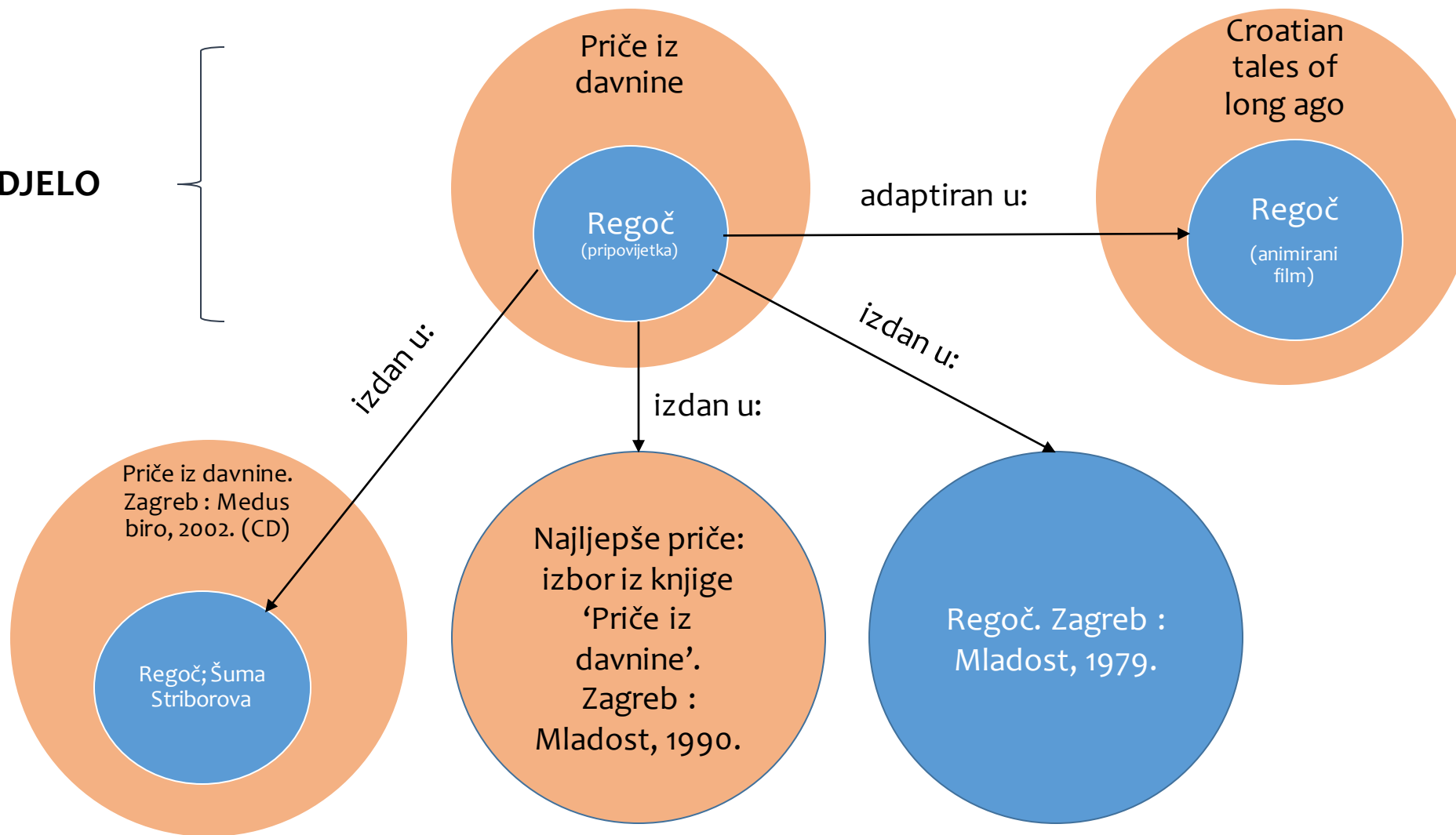


Grund - Riss nebst Profils von dem in Essegg befindlich sogenant
Klein Koczischen Haus / desine par Dedovius.

<https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=11663>



DJELO



POJAVNI OBLIK



pojedinačna jedinica građe



skupna jedinica građe

Stvarni prikaz

Stvarni prikaz = podatak o stvarnom naslovu + podatak o odgovornosti + usporedni podatak o odgovornosti + podatak o izdanju + podatak o izdavanju, proizvodnji ili raspačavanju + podatak o tiskanju ili izradi + podatak o nakladničkoj cjelini

Podatak o stvarnom naslovu = glavni stvarni naslov + usporedni stvarni naslov + dodatak usporednom stvarnom naslovu + usporedni dodatak glavnom stvarnom naslovu

Podatak o izdanju = Oznaka izdanja + usporedna oznaka izdanja + dodatna oznaka izdanja + usporedna dodatna oznaka izdanja + podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje + usporedni podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje

Podatak o izdavanju, proizvodnji ili raspačavanju = Ime mjesta izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja + usporedno ime mjesta izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja + ime nakladnika, proizvođača ili raspačavatelja + usporedno ime nakladnika, proizvođača ili raspačavatelja + oznaka godine izdavanja, proizvodnje ili raspačavanja

Podatak o tiskanju ili izradi = ime mjesta tiskanja ili izrade + ime tiskara ili izrađivača + godina tiskanja ili izrade

Podatak o nakladničkoj cjelini = stvarni naslov nakladničke cjeline + podatak o odgovornosti koji se odnosi na nakladničku cjelinu + međunarodni standardni broj nakladničke cjeline + numeracija nakladničke cjeline

Pozdrav iz Daruvara // Grüss aus Daruvar // Park // Bad Daruvar // Kloster Pakra // F. Čimić Daruvar
 Pozdrav iz Daruvara = Grüss aus Daruvar : Park : Bad Daruvar : Kloster Pakra. – Daruvar : F. Čimić.



Podatak o stvarnom naslovu:

Pozdrav iz Daruvara = Grüss aus
Daruvar : Park : Bad Daruvar :
Kloster Pakra

Glavni stvarni naslov: Pozdrav iz Daruvara

Usporedni stvarni naslov: Grüss aus Daruvar

**Dodatak usporednom stvarnom
naslovu: Park**

**Dodatak usporednom stvarnom
naslovu: Bad Daruvar**

**Dodatak usporednom stvarnom
naslovu: Kloster Pakra**

Podatak o tiskanju: Daruvar : F.
Čimić

Ime mjesta tiskanja: Daruvar

Ime tiskara: F. Čimić



Promjene u odnosu na PPIAK/ISBD!

Izvori podataka za stvarni prikaz

- za sve elemente, **osim podatka o stvarnom naslovu pojedinih vrsta građe**, izvor podataka je cijela jedinica građe (nije propisan izvor podataka s prednošću)
- podaci koji su preuzeti s jedinice građe **ne zatvaraju se u uglatu zagradu**, bez obzira s kojeg su mjesta preuzeti (osim podelemenata podatka o stvarnom naslovu tiskanih i rukopisnih svezaka, s iznimkom glavnoga stvarnog naslova)
- glavni stvarni naslov nikad se ne navodi u uglatoj zagradi
- napomena s kojeg je mjesta na jedinici građe podatak preuzet (ako nije iz izvora podataka s prednošću) **nije obvezna**, osim za glavni stvarni naslov i podelemente podatka o stvarnom naslovu koji se ne preuzimaju s istog mjesta kao glavni stvarni naslov

1.1.1 Izvor podataka za stvarni prikaz
1.4.1 Izvor podatka o stvarnom naslovu
1.10.2 Uvjeti navođenja napomene o stvarnom naslovu

Stvarni prikaz vs. Natpisi i oznake



Stvarni prikaz

Cilj: identifikacija
pojavnog oblika

Natpisi i oznake:

Cilj: identifikacija
primjerka,
stavljanje u
kontekst

Stvarni prikaz vs. Usvojeni naslov

USTANOVA 1

Usvojeni naslov (primjerka): Dopisnica s motivima daruvarskog parka, toplica i samostana

Podatak o stvarnom naslovu



USTANOVA 2

Podatak o stvarnom naslovu

Usvojeni naslov (primjerka): Razglednica s motivima Daruvara



Promjene u odnosu na PPIAK!

Usvojeni naslov djela i Usvojeni naslov izraza

- novo nazivlje (nekadašnji jedinstveni stvarni naslov)
- usvojeni naslov izraza obvezan je za sve jedinice građe za koje se može utvrditi da postoje u više izdanja, verzija, prijevoda itd., npr. *La divina commedia (hrvatski)*
- propisane su odredbe za oblikovanje nadomjesnih usvojenih naslova
- propisane su odredbe za oblikovanje usvojenih naslova glazbenih djela
- ukidaju se 'formalne odrednice' za pravne i službene akte - propisane su odredbe za oblikovanje naslova pravnih i službenih akata

2.10 Usvojeni naslov djela
2.19 Usvojeni naslov izraza

Usvojeni naslov vs. Usvojeni naziv

Dopisnica s
motivom
Daruvara
identifikacija na
pojedinačnoj
razini (naslov)



dopisnica
identifikacija na općoj razini
(naziv)

2 Identifikacija jedinice građe
2.2 Usvojeni naziv

Usvojeni naziv vs. Razina opisa vs. Oblik sadržaja i Vrsta medija



Razina opisa: pojedinačna jedinica građe/komad

Usvojeni naziv: dopisnica

Oblik sadržaja: slika

Obilježje sadržaja: nepokretna

Vrsta medija: tiskani

- 2.1 Razina opisa
- 2.2 Usvojeni naziv
- 2.3 Vrsta medija
- 2.5 Oblik sadržaja

Identifikacija i opis agenata (8)



A 6.2 Agent
A 6.2.1 Osoba
A 6.2.2 Kolektivni agent

Oblikovanje imena osobe

usvojeno ime osobe

=

usvojeni oblik imena osobe

Erdody, Ivan Nepomuk II.

+

titula osobe

hrvatski ban

+

razlikovno obilježje osobe

1733-1806

- 8.3 Usvojeno ime osobe
- 8.5 Usvojeni oblik imena osobe
- 8.6 Titula osobe
- 8.7 Razlikovno obilježje osobe



Usvojeno ime osobe

- osoba se primarno identificira **godinom rođenja (i smrti)**, a ne zanimanjem
- redoslijed izvora podataka**: referentna literatura; međunarodne i nacionalne baze normiranih podataka; jedinica građe; drugi izvori
- kao usvojeni oblik imena uzima se **uobičajeno ime**, koje je najpoznatije korisnicima; prednost se daje imenima na hrvatskom jeziku (uključujući osobe iz antike i srednjeg vijeka, osobe čija se imena transliteriraju na latinicu itd.)
- pravila za oblikovanje imena osoba **neutvrđena identiteta**
- mogućnost opisa **višestrukih identiteta**

A 7.3.1 Identifikacija i opis osoba s višestrukim identitetima
8.5.1 Izvor podataka za usvojeni oblik imena osobe
8.5.2 Odabir usvojenog imena osobe
8.5.6 Osobe neutvrđena identiteta

Višestruki identitet vs. Varijantno ime osobe

VIŠESTRUKI IDENTITET

pravo ime
pseudonim/heteronim
službeno ime

Ratzinger, Joseph

Benedikt XVI., papa

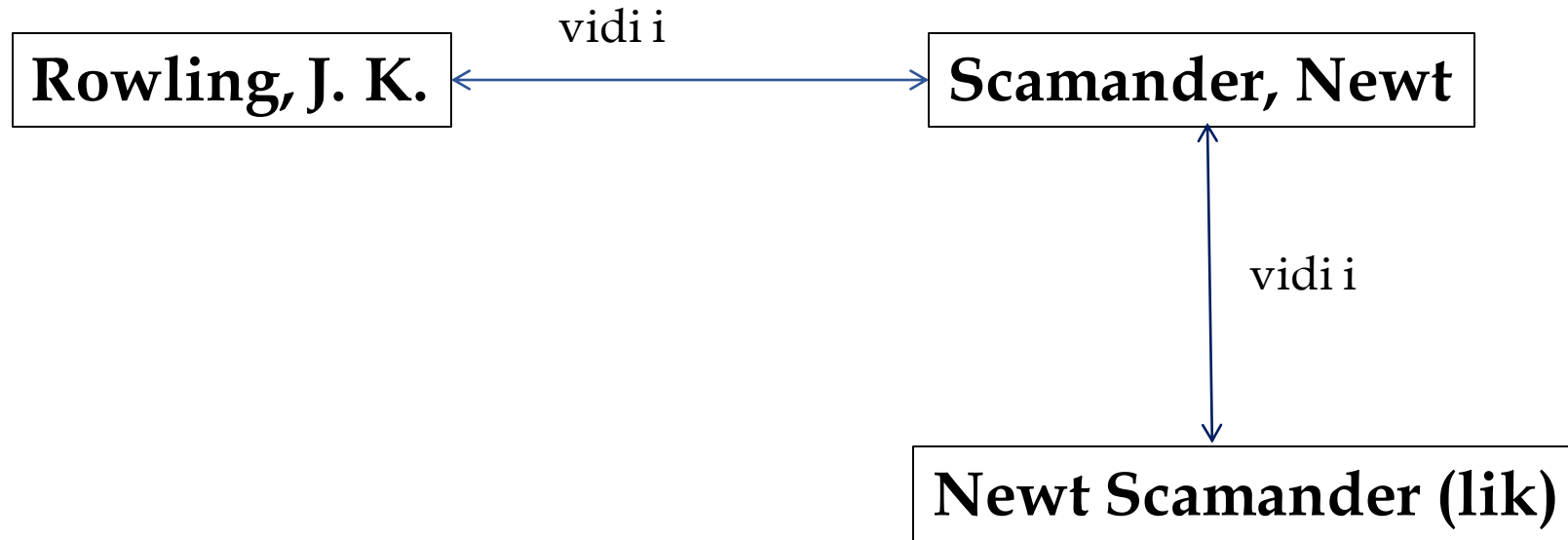
VARIJANTNO IME

ime na drugom jeziku/pismu
drugačije transliterirano ime
skraćeni/ potpuni oblik imena
promjena imena

Benedictus XVI., papa

A 7.3.1 Identifikacija i opis osoba s višestrukim identitetima
8.5.5 Promjena imena osobe
8.11 Varijantni oblik imena osobe

Agenti vs. izmišljena bića



A 6.2 Agent

A 7.3.1 Identifikacija i opis osoba s višestrukim identitetima

4.3.3.1 Način navođenja imena likova

8.5.4 Nadimci i pseudonimi

Oblikovanje imena kolektivnog agenta

usvojeno ime kolektivnog agenta

=

usvojeni oblik imena kolektivnog agenta

Osnovna škola Dr. Andrije Mohorovičića
Animafest

+

razlikovno obilježje kolektivnog agenta

(Matulji)
(20 ; 2010 ; Zagreb)

8.20 Usvojeno ime kolektivnog agenta
8.22 Usvojeni oblik imena kolektivnog agenta
8.23 Razlikovno obilježje kolektivnog agenta



Usvojeno ime kolektivnog agenta

-uvođenje pojmova grupe i obitelji

-**redoslijed izvora podataka**: referentna literatura; međunarodne i nacionalne baze normiranih podataka; jedinica građe; drugi izvori

-kao usvojeni oblik imena uzima se **uobičajeno ime**, koje je najpoznatije korisnicima (uključujući akronime i sl.); prednost se daje imenima na hrvatskom jeziku (npr. za međunarodne organizacije)

-**sjedište korporativnog tijela** navodi se kao razlikovno obilježje samo kad je potrebno za identifikaciju

-imena koja u sebi sadrže ime mjesta (npr. Sveučilište u Zadru) navode se u tom obliku, bez imena mjesta kao razlikovnog obilježja

A 7.3.1 Identifikacija i opis osoba s višestrukim identitetima
8.5.1 Izvor podataka za usvojeni oblik imena osobe
8.5.2 Odabir usvojenog imena osobe
8.5.6 Osobe neutvrđena identiteta

Odnosi jedinice građe i agenta (12)

Bilježe se:

- nestrukturiranom napomenom: *Autor nepoznat, vjerojatno iz Venecije*
- u strukturiranom obliku: *Vlasnik: Bobetko, Janko, 1919-2003*
- pomoću trajnog identifikatora (IRI)



Promjene u odnosu na PPIAK

- ne razmatraju se samo stvaratelji (autori), već sve vrste odnosa koje agent može imati s jedinicom građe (npr. autorsko pravo, izvedba djela, vlasništvo, proizvodnja...)
- ne razlikuje se primarna i sekundarna odgovornost
- proširenje pojma 'kolektivnog autorstva'



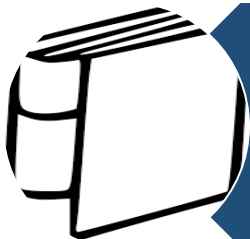
stvaratelj
navodni stvaratelj
pretpostavljeni stvaratelj
sudionik u nastanku djela
nositelj prava intelektualnog vlasništva
agent čije ovlasti proizlaze iz djela



suradnik
izvođač

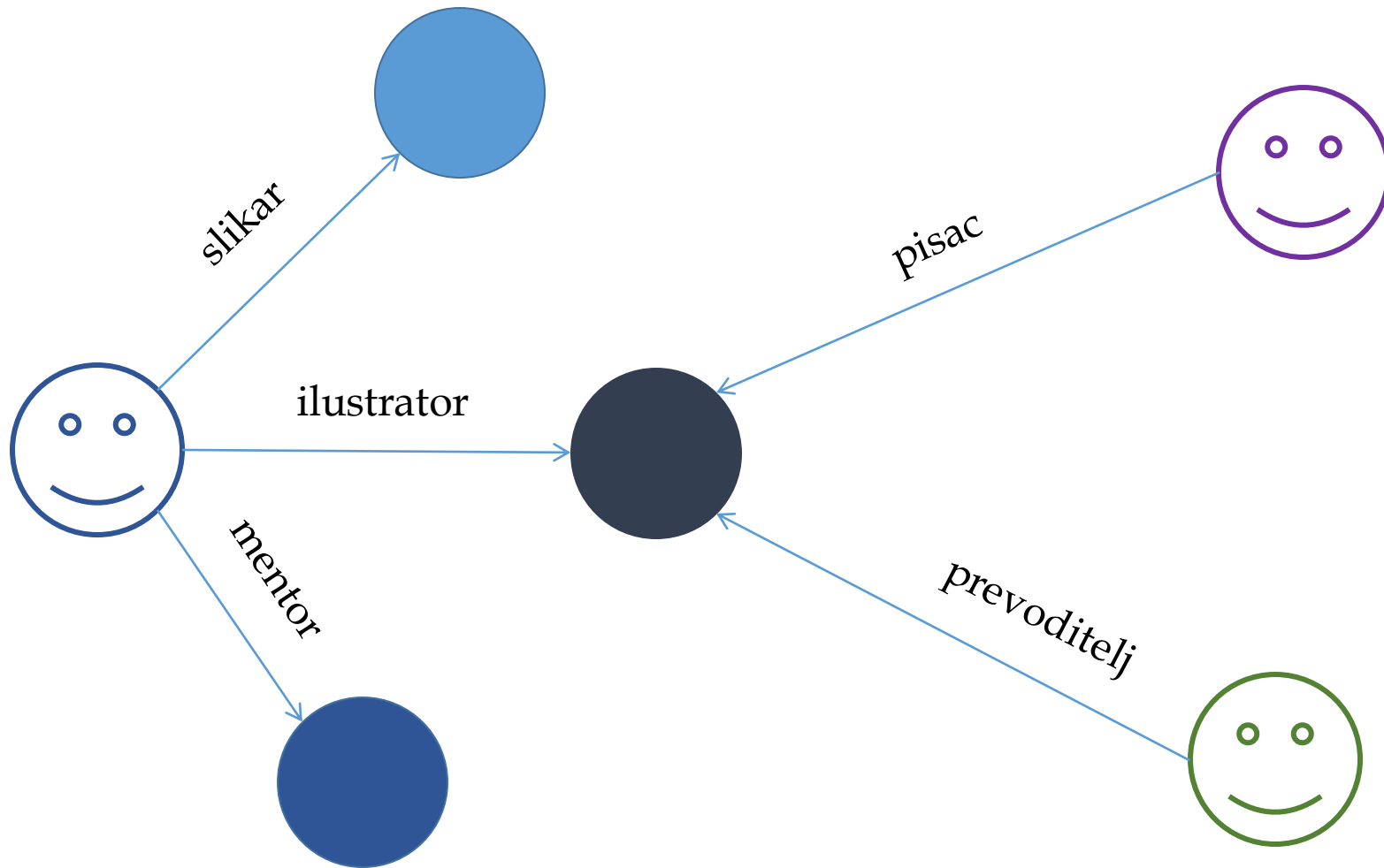


proizvođač
izrađivač
nakladnik
raspačavatelj



vlasnik
agent koji je preinačio primjerak

12 Odnosi između jedinice
građe i agenta



Kad se kolektivni agent smatra odgovornim za djelo?

DA

- kad je njegovim djelovanjem nastalo arhivsko gradivo
- kad je odgovoran za plan prikupljanja i čuvanja zbirke, a to mu nije primarna djelatnost
- kod djela po čijoj se naravi može jasno zaključiti da su rezultat zajedničkog stvaralačkog i/ili organizacijskog djelovanja kolektivnog agenta (izvještaj, plan rada, kurikulum, statut, poslovnik, odluke, zapisnici itd.)
- kad se kolektivni agent jasno predstavlja kao stvaratelj (npr. glazbeni sastavi)

NE

- za kataloge, vodiče i druga djela u kojima se kao tema javlja zbirka ili fond koji kolektivni agent posjeduje i/ili čuva (osim kad je stvaralačka odgovornost kolektivnog agenta jasno iskazana)
- za promotivni ili reklamni materijal koji je kolektivni agent dao izraditi radi promidžbe

Identifikacija i opis mjesta (9)

Oblikovanje usvojenog imena mjesta

usvojeno ime mjesta

=

usvojeni oblik imena mjesta

Korčula

+

razlikovno obilježje mjesta

(otok)

Upravno-teritorijalno područje vs. upravno-teritorijalna jedinica

upravno-teritorijalna jedinica = **kolektivni agent** koji ima upravnu nadležnost nad nekim područjem (*Primorsko-goranska županija; Grad Zagreb*)

upravno-teritorijalno područje = **društveno-geografsko područje** kojim upravlja neka upravno-teritorijalna jedinica (*Primorsko-goranska županija; Zagreb*)